

БЪЛГАРСКИ КНИЖИЦИ.

ПОКРЪМЕННО СПИСАНІЕ

на

БЪЛГАРСКА-ТА КНИЖНИЦА.

НАТЪКМАКА

П. БОГОРОВЪ.

Наука. Книжнина. Занаятъ. Пътуванія.

Търговія. Селскый животъ.

СЪДРЪЖАНІЕ:

- I Проовѣщеніе и Книжнина на Българе-ти.
- II Битла за вършеніе.
- III Писма за пѣкоиси мъчноти на Българско-то правописаніе.
- IV Ради зачалото и мѣсто-то на глаголически-ти слова.
- V Български народни пѣсни.
- VI Съвременна Лѣтопись.

Притура ся:

Чичева Томова кодиѣа.

БЪЛГАРСКИ-ТИ КНИЖИЦИ:

издавтася два пѣти въ мѣсяца на 5 и 20 число.

Цѣна-та на годишно-то изданіе (24 Книжки) е:

Въ Цариградъ 5 медж. сребрѣни.

По цѣло Туреко 5 $\frac{1}{2}$ м. ср.

Въ Сръбія, Влашко и Молдавія 6 меджид. сребрѣни.

Една-та Книжка сама $\frac{1}{2}$ м. среб.

ЧАСТЬ II.

НОЕМВРІЯ: КНИЖКА ВТОРА.

Брой 22.

ЦАРИГРАДЪ — ГАЛАТА

Въ Книгопечатницѣ-тъ на Д. Цанкова и Б. Миркова.

1858.

ИЗВѢСТИЕ.

Оныя лица, кои-то сѣ дали или ще дадѣтъ отъвѣднѣжъ десять турскы лири, ще земѣтъ догдѣ сѣ живи безъ никаквѣ заплатѣ Българскы-ти Книжници и по едно тѣло отъ всѣкѣ книгѣ, коимъ-то ще издаде Българ. Книжница.

Оныя лица, кои-то сѣ дали или ще дадѣтъ отъвѣднѣжъ пять турскы лири, ще земѣтъ догдѣ сѣ живи съ половинѣ заплатѣ Българскы-ти Книжници и по едно тѣло отъ всѣкѣ книгѣ.

Оныя лица, кои-то сѣ дали или ще дадѣтъ отъвѣднѣжъ едно лира турскѣ ще земѣтъ догдѣ сѣ живи безъ заплатѣ по едно тѣло отъ всѣкѣ книгѣ не поголемѣ отъ 5 (пять) типографическы листа, като заплати разпоскы-ти на возеніе-то имъ, а за по голѣми-ти, ако ги приѣмѣтъ, ще заплащѣтъ относително повече-то отъ пять-тѣхъ типографическы листа: а за Периодическо-то Списание ако го земѣтъ, ще плащѣтъ едно бѣло меджидіе по малко.

Б. Д. Главно-то Настоітелство на Българ. Книжницѣ или си печѣтъ, и все, що ся дава отъ странѣ-тѣ му - было записъ или книгѣ - ще носи должнѣ печѣтъ. Безъ тоіа печѣтъ всичко дадено отъ странѣ-тѣ му чете ся незаконно.



Приглыдана и одобрена отъ царскѣ-тѣ цензурѣ
за да ся печѣта.



Български Книжици.

ЧАСТЬ III.

1858. НОЕМВРІЯ

КНИЖКА ВТОРА

ПРОСВѢТЕНІЕ И КНИЖНИНА

на

БЪЛГАРИ-ТИ.

V

(Виж. Книжка N° 20. Стр. 153).

Слѣдъ умрѣло-то на то *Любословіе* чловѣкъ вижда развървяніе на нѣкои Български списатели, что бѣхъ вѣке приготвили свои-ты мѣкы, изъ градове-ти за *спомоществованіе*, сирѣчь за печатаніе на книги доброволна помощъ, имя-то на която е по-голѣмо отъ колкото бѣше тя сѣща-та. Българска-та Книжнина, вдовица отъ нѣколко врѣмя, искаше вѣке едно *Періодическо* списаніе да може чтогодѣ да раздава нѣкои новины и по-мал-

ко да распръсва народно просвѣщеніе, что и не закъснѣ
да ся сбѣдѣ. По случай ся намира младъ Българинъ въ
Липиска и закачва съ помощъ на Букурещкы Българе
да издава *Българскый Вѣстникъ* всякъ недѣля. Първый
листъ на това списаніе, ако и да не съдържаваше освѣнъ
нѣкон приказкы и единъ изводъ отъ «*Пѣтуваніе по*
Българскы-ты мѣста, бѣ пріятъ съ голѣма драгость
отъ тамкашни-ти славянскы филолозы, които го напра-
вихъ да погърми изъ цѣла Европа, като го накачихъ
съ повыше похвалы отъ колко-то той струваше, и съ
тоязъ начинъ тѣмъ желаяхъ да потикнѣтъ вървежа му.
Отъ друга страна повѣчето му бѣди пріимачи у Влаш-
ко показахъ къмъ него голѣмъ хладность, която достиг-
нѣ до толкосъ, та отъ тѣхъ единъ, който има въ своя
мемоцоу: «*что то направи ты, все жарно ще бѣде,*
отсѣче съдѣж-тѣ, че не трѣбвало за Българе-ти да ся
издава Вѣстникъ отъ Липиска, безъ да каже причинѣ-
тѣ на *зачто*, та отъ това ся види твърдѣ малко да е
ѣ разбиралъ. Едвамъ писачъ-тъ на *Българскый Вѣст-*
никъ бѣше стигналъ до третій му листъ като го зас-
тигнѣ тя клетва, която съ единъ махъ му прѣкрати из-
даніе-то. Той побуденъ отъ срамъ за несполучваніе-то
си дръпва ся та дохожда отъ Липиска право въ Царе-
градъ да промѣни мѣсто-то а нѣ мисль-тѣ си, и слѣдъ
годишне затичваніе може да основе *Цареградскый Вѣст-*
никъ и *Българскъ Книгопечатниъ* всрѣдъ Балъ-Капанъ-
ханъ, на таково мѣсто, дѣто прѣди нѣколко годинъ бѣ-
ше опасно само да ся похортува за подобны нѣчта.

За прибавка да кажемъ, че като гърмеше отъ Липис-
ка изданіе-то на *Българскый Вѣстникъ*, то събуди и

другы Българе, които ся бѣхъ прѣселили отъ колъ изъ Европа за учене, за търговщина или да гонять слѣдѣтъ честь, та по сѣще-то врѣмя трѣгва и отъ тамъ другъ Българинъ, кому-то съврѣмenna-та лѣтопись незнае още имя-то, и като прѣминува различни столици, дохожда най-послѣ и той въ Цареградъ съ помысль да помогне или да забърка зачало-то на поникнало-то Българско просвѣтене. Той опасанъ съ кълчищна връвь у тѣхъ-си проповѣдваше христовъ истинъ на свои-ти гости и пріятелѣ, за да може по-лесно сполучи мысль-тъ си и да постигне онова, за кое-то бѣше опрѣдѣленъ, и распаленъ отъ любоначалства искаше да земи самъ-си въ рѣцѣ юздж-тъ на Българскы-ты слова, единъ чловѣкъ, что незнаеше, може бы и до нынѣ да незнае още, да прочита право по Българскы, да исповѣдаме и ные това пѣчто все по христова истина. Така Българска-та Книжнина всичко бѣше извършила токо началникъ нѣмаше, и той както отненадѣйно ся яви на бѣлъ свѣтъ.

ВИТЛА ЗА ВЪРШЕНІЕ.

Кога, нѣкоя хубава зарань отъ мѣсяць Септемврія, чловѣкъ минува прѣзъ поле-то, по страны-ты на Франца, дѣто проникнува ораиско-то истынченіе, той често ся смае-ва като слуша да ся размѣся съ шумтеніе-то отъ листа-та, съ рученіе-то отъ воды-ты, съ размѣрены-ты траканія воденичны, едно заглхнато ихтеніе, което можяше заприлича на отдалечне-то бученіе отъ гърмеля, ако не бяхе наударено съ чюдны измѣненія отъ гласа. То гърменіе отъ *витло за въртеніе*.

Вършяре-ти съ чюкало си минувахъ мѣсяци, години, затворени въ плѣвника, да свалятъ махално вършяря съ чюка по растланы-ти снопове, като въздхшихъ нездравый прахъ, что сгжстываше атмосферъ-тж. Днесъ у Франца вършати всичкж-тж жътвж на растворено мѣсто ако щятъ, и вършеніе-то прае три или четири дена най-много. Тжй нѣколко дни само слѣдъ жътва-та, чловѣкъ може закара, жито-то на тѣрга, да нахрани мѣста-та дѣто нѣмать жито, и да направи влогове отъ които той има нѣкогаж припрѣнж нуждж.

Има витла за вършеніе да ги карать пакъ витла съ пара, что ся наричатъ *локомобилы*. Намирать ся витла за вършеніе да ги въртять коніе или волове: тыя сж най-распространены-ты по нивя-та на малко-то орачество. Въ

Англія, дѣто нивя-та сж пространиы и жътва-та голѣма, дѣто вѣжлища-та и желѣзо-то е на малка цѣна, има по-вѣче витла съ пара а нѣ съ коніе, Едно отъ най-ветхы-ты витла за вършеніе, както и едно отъ хубавы-ты, е Лоцово-то отъ Нантъ.

Речи, че всичко-то устройство на витла-та за вършеніе си прилича. Тия състоятъ отъ едно праздно колѣндро, обковано съ желѣзны блѣхове, което тя върти на една ось. То ся нарича вършарь.

Срѣще-вършарь-тъ е часть отъ колѣндро прилично (на първо-то, поставено подъ него и заякнато. Размѣрвать, посрѣдствомъ въртѣлка праздно-то разстояніе оставено между вънкашне-то лице на колѣндро-то (вършаря), что ся върти, и вътрѣшне-то лице отъ чясть-та на заякнато-то колѣндро (срѣще-вършаря). Тѣй въ това разстояніе влазя слама-та повлечена отъ въртеніе-то на вършаря. Класъ-тъ ся изронева между две-тъ колѣндра. Жито-то и снопи-ти падать долу прѣзь рѣзкы-ты на колѣндро срѣще-вършарь. Слама-та не прѣстанва да ся влече, слѣдва въртеніе-то на вършаря и пада на страна.

Вършатъ жито-то на длѣжь и на прѣко.

Витла-та, что вършять на длѣжь скрѣшевать много или малко слама-та, онызъ что вършять на прѣко, увардевать ъ непохванатъ. Обаче снопъ-тъ ся върше по ясно и по-добрѣ на длѣжь а нѣ на прѣко: първы-ты витла сж най-распространены.

Лоцовый прочѣпъ, поставенъ отгорѣ на витло-то, е тяжакъ и уморява добытака. Най-хубавый е, безъ дума, отъ вси-ти процѣпи, на Пинетя отъ Абилій.

Пинетѣвы-ты и Лоцовы-ты витла за вършеніе сж ло-

комобили, сирѣчь чловѣкъ може да натвари на кола и да ги закара дѣто ще, по ниви или при съсѣдници; тыя не прѣчистевать зърното и трѣба да иматъ и вѣялища. Изъ обще, обычать подобрѣ да прѣкарать жито-то прѣзъ две отдѣлены вършенія. Вършяре-ти что прѣчистевать зърно-то, сж твърдѣ натрупани и много скъпи.

Рекохме че има вършярници, что ся въртятъ посрѣдствомъ витла съ пара; то направи да измыслятъ локомобили, които сж витла съ пара, поставены на четиры колеа, и могатъ да ги возять по вси-ты пѣтища. Търговци за печалба купихъ отъ тыя витла и ги закарахъ по селскы-ты ступанства, дѣто тѣи вършяхъ. Ингелизско-то витло на Рансома и Сима, на примѣрь, купи го единъ земледѣлецъ отъ Ендръ-и-Лоарь. Отъ двѣ години насамъ той го дава съ поемъ на съсѣдници-ты си, по 50 франга на день, безъ да имъ дава нито масло, нити вѣглища, нито возари; той плаща само на машиниста, что подклажда огъня, който е единъ ковачъ отъ нѣкое близосѣдно село. Вършярница-та изважда най-хубавѣ-тѣ жѣтвѣ отгорѣ за три четиры дена, съ 50 на сто по-малко разноска за земледѣльца. Витло-то е станало за 11000 фр. То ще остане на ступанина си чиста печалба около свършеваніе-то на второ-то лѣто.

ПИСМО III

24 Іунія 1844.

ЗА ПАДЕЖИ-ТИ.

(Вижь Часть III. N 21 Стр. 221.)

За да удалять, колко-то имъ е было възможно, това смущеніе въ падежи-ты, що сж сторили поправители-ти на нашія-тъ праотеческій языкъ? Употребили двѣ различные образомъ но приличны произношеніемъ гласны буквы въ различны-ты тождеобразны падежи, и писали одного съ а а другиго съ ж; одного съ и, а другиго съ ы; одного съ е, а другиго съ є; одного пакъ съ о, а другиго съ ѡ. Така узаконили да ся пише жена въ именителенъ а женѣ въ винителенъ; свѣти въ именителенъ, а свѣты въ винителенъ; отецъ въ именителенъ единственный, а отецъ въ родителенъ множественный, и лицемъ въ творителенъ единственный, а лицемъ въ дателенъ множественный; и жены въ родителенъ единственный, а жены въ именителенъ и винителенъ множественный; и оученіа въ родителенъ единственный, а оученіа въ именителенъ и винителенъ множественный; воинъ въ именителенъ единственный, а воинъ въ родителенъ множественный; рабомъ и словомъ въ творителенъ единственный, а ра-

бѣмъ и словѣмъ въ дательнѣ множественный; егѡ, свѣтѣаго въ винительнѣ, а егѡ, свѣтѣагѡ въ родительнѣ, и пр. Это за тѣя щѡ говори ученѣйшій Грамматикословецъ Славенскій Добровскій: » е и ѣ различаются только по употребленію... По правиламъ Грамматиковъ е должно » писать и въ срединѣ словъ послѣ согласныхъ, но *только для отличія надежсей* множественнаго числа единственного. Такимъ образомъ родительный множественнаго *отецъ* отличается отъ именительнаго единственного *отецъ*; дательный множественнаго *мытаремъ* отъ оруднаго (творительнаго) единственного *мытаремъ*; и множественные *веси*, *двери*, *сестры*, отъ родительнаго единственного *веси*, *двери*, *сестры*. Родительный множественнаго *овецъ* пишется чрезъ *ѣ*, потому что въ единственномъ нѣтъ сходнаго окончаніемъ *падежа*; но множ. именительный *знаменіа* пишется чрезъ *ѣ*, потому что съ нимъ сходенъ родительный единственного » ('). И такъ истый Добровскій пише: « *ѡ* и *о* произносятся одинаково, но употребляются различно... Въ падежахъ множественнаго числа, которые переписчики хотѣли различать уже слишкомъ тонко, на пр: въ родительныхъ *ѡинъ* (воиновъ), *прѣрѣкъ* (пророковъ), *отрѣкъ* (отроковъ), *закѡнникъ* (законниковъ), *дѡлжникъ* (должниковъ), которые въ именительныхъ единственного пишутся чрезъ *о*: *ѡинъ* и проч. Въ родительномъ на *ѡехъ*: *жиѡѡѡъ*, только для отличія отъ притяжательнаго *жидѡѡъ*. Такимъ образомъ *ѡѡтъ*, родительный отъ *ѡѡ*, различаютъ *ѡѡтъ* (медовой). Въ дательныхъ на *ѡмъ*,

(') Добров. Грам. Введ. гл. I. §. X. ст. 18.

» чтобъ не смѣшать этого окончанія съ оруднымъ един-
 » ственнаго на омѣ: законникѡмѣ, оученикѡмѣ. Бѣлаша
 » многа, именительные множественнаго въ среднемъ ро-
 » дѣ пишутся чрезъ ѡ, для отличія отъ единственнаго
 » женскаго бѣлаша, многа... На конецъ въ родительномъ
 » единственнаго мѣстоименій и прилагательныхъ, который
 » слишкомъ тщательно хотѣли отличить отъ винительна-
 » го ѣгѡ, сѣагаѡ. Въ слѣдующемъ примѣрѣ: оузрѣ ѣго
 » отецъ ѣгѡ, первое ѣго есть винительный, второе ѣгѡ
 « родительный » (').

Такыя различія могли ли бы и мы да употребимъ въ падежи-ты на ново-Българскыя-тъ нашъ языкъ? Не вѣстимъ, зашто, какъ више (') показамы, освенъ рядко сохранены и употребляемы-ты падежи, и освенъ гласны-ты а и ж или я и ѣ кои-то употребляемы въ женскы-ты единственны, и и и ѣ кои-то (и то не въ-редъ) употребляемы въ мужескы-ты множественны имена за различіе между именительны-ты и винительны-ты падежи, мы нѣмамы, сѣщо да речемъ, падежи въ языкъ-тъ си, но ги замѣняемы съ предлози предъ имя-то полагаемы. Обаче за различіе ужъ на родительныя-тъ падежъ отъ дательныя-тъ, кои-то ся, какъ-то рекохмы, пишеть единообразно: дай книгѣ-тъ на Димитра (вмѣсто *Димитровѣ*, δὸν Δημητρίῳ) и дай книгѣ-тъ на Димитра (ви. *Димитру*, τῷ Δημητρίῳ) О. Нефутъ **Русскы** измыслиѣ да употреби, и совѣтува и другы-ты да употребявать въ родителенъ

(') Добров. тамже §. IX. стр, 16, 17-

(') стр, 220, 221, 22 2,

падежъ чертицѣ между слово-то *на* и имя-то Димитра, и да пишѣтъ на-Димитра ('). О. Неофутъ негли е ималъ прав-
дѣ на това, защо сѣкалъ че частица-та *на* въ тоя случай не е предлогъ (') безъ да казува що е. Но мы више по-
казахмы, и явственно ся види че, или въ родительнаго па-
дежа случай или въ дателнаго, тая частица не е нищо
друго освенъ предлогъ-тъ *на* (= *εἰς, προς*), предлагаемый
на имя-то въ винительнаго падежа образъ; слѣдовательно
или смы турнѣли между *нея* и имя-то совѣтуемъ-тъ чер-
тицѣ, или не, то пакъ си остава що-то е и не може ни-
какъ да си промѣни естество-то.

Освенъ това, ако внимнемъ добрѣ въ разумъ-тъ на
изреченіе-то ще найдемъ че языкъ-тъ ны не е така
просто и безъ слово употребилъ истия-тъ предлогъ
за означеніе на отношеніе-то или на разумъ-тъ що
представляватъ Родительныя-тъ и Винительныя-тъ падежъ,
защо изрѣченіе-то дай книгъ-тъ на Димитра (ви. *Ди-
митровъ*, τοῦ Δημήτριου), ще каже дай книгъ-тъ *принадле-
жащия* на Димитра; а това пакъ изреченіе е равно съ
изреченіе-то дай книгъ-тъ *принадлежащия* Димитрѣ; отъ
кое-то ся доказва че изрѣченіе-то на Димитра и въ слу-
чай Родительнаго падежа не е въ нашія-тъ языкъ друго,
освѣнъ разрѣшеніе дателнаго падежа на предложный
Винителенъ. Таково разрѣшеніе на дателния-тъ падежъ
е ставало даже и въ естествомъ весма сложительныя-тъ
(сυνθετικеския-тъ) старо-Греческий т. е. Еллинскій языкъ,

(1) О. Неоф, Рыл. Бол. Грам, стр. 64 примѣч.

(') Тойже таможде.

въ кого-то глаголи-ти нарицаемѣи ῥητορικὰ, χαριστικὰ, ἀνίστατικὰ ἀρηγηματικὰ, и ἐπισχλτικὰ, кои-то естественно обычали да ся сочетавають съ дателенъ падежъ, на пр. δίδωμι σοι, χαρίζομενός τῳ Παύλῳ, Τρώοις μάχεσθαι, εἶπε τῷ βασιλεῖ, ἐπέσειλεν αὐτῷ, и проч. тѣмже глаголи могли весьма правильно да ся сочетаются и съ Винителенъ падежъ предваряемый съ предлогъ-тъ прὸς (= на) на. пр. πρὸς αὐτὸν δέδωκα, πρὸς Παῦλον χαρίζομενος, πρὸς Τρώας μάχεσθαι, εἶπε πρὸς τὸν βασιλέα, ἐπέσειλε πρὸς αὐτόν, и проч. Така и въ нашия-тъ языкъ дателныя-тъ падежъ ся разрѣшява на Винителенъ съ прѣдлогъ-тъ на (= προς, εἰς), и така разрѣшенъ става употребителенъ, какъ-то и вмѣсто родителенъ.

Но само така разрѣшенъ ли ся употреблява у насъ вмѣсто родителенъ дателныя-тъ падежъ? Не: много пѣти и сложителенъ той падежъ ся приѣма въ языкъ-тъ *оуе* вмѣсто родителенъ, на пр: *человѣку душа-та излазя*, *вмѣсто на челоуѣкъ-та*, *найпаче въ мѣстоимѣнія-та*, на пр: *книга-та ми*, *перо-то ти*, *мастило-то му*, *слово-то, си* *вмѣсто кинга-та моя* μου, *перо-то твое* (σου) *мастило-то негово* (αὐτου), *слово-то свое* (ἐχου), така и въ изрѣченіе-то: *кому-то лозіе-то е прекопано*, *тому* и *вѣрова-та* *была* *пзна*, *рѣчи-ти* *дателнаго образа кому тому*, *стоятъ* *вмѣсто* *родителенъ падежъ* οὗτινος, τούτου или *разрѣшительно* *на* *просто-Български*, *на кою-то*, *на тою-ва*.

Казвамы *днесъ* *іоуе*, *защо* и въ старо-Българскія-тъ языкъ дателныя-тъ падежъ ся е часто писалъ и употрѣбавалъ *вмѣсто* *родителенъ*. Така четемъ въ *сборникъ църковный* на Остромирово-то евангеліе: *памятъ* *стоу-моу* *Иамантѣ*. *Въ* *тѣже* *днь* *памятъ* *стоу-моу* *Иоану* *и* *Паулу*. — *памятъ* *стоу-моу* *свѣтителю* *Аѳанасію*, *и* *стѣѣн*

мѣченици бисланси. — страсть свѣтѣиимъ мѣченикомъ бабоуѣ и ермонн, и младенцемъ, и стоумоу романоу, и стоумоу мойсеови пророкоу. — страсть стоумоу прорескоу Захарин. — Рождство стѣи бѣи. — Память стоумоу Иоакимоу и анѣ. — страсть стоумоу Харалампіевн и Пантелеонтоу, и дроужинѣ. юю, » и безчисленны другы такыва, кои-то доказвать неоспоримо употребленіе-то дателнаго падежа вмѣсто родителенъ. Ето що пише и словеснѣйшій Добровскы за това:

« Древніе Славяне весма часто употребляютъ дателный
« падежъ вмѣсто родителныхъ, коими управляютъ су-
« ществительные: свѣтъ чловѣкъмъ (Іоан. 1. 4.); Царь
« вий земли Богъ. Црь црѣмъ и Гдѣ Гдѣмъ. Млеко стада
« (исправи. стада). Верси горамъ быт. 8. 5. (исправл.
« в. Горъ). Брачѣ дѣшамъ и тѣлѣ. Подножіе ногама твои-
« ма. Корень всѣмъ землѣмъ. Владыка животѣ моемѣ. Мати
« всѣмъ градомъ Рускымъ, (Несторъ). Иманіе винѣ,
« днѣ ѿмщенію. Не баше числа орѣжію ихъ. Вино беселить
« сердце чловѣкъ (Остром. Псалт. 103, 15, исправл. че-
« ловѣка). Гдѣи силамъ, Дрѣзи богатымъ мнози. Шлемъ
« оупованію спасенію. (1 кз Голүн. 5. 8. (исправл. оупова-
« нію). Ѿ оца свѣтѣмъ (Іак. 1, 17, (исправл. свѣтѣмъ).
« мѣжъ есть глава женѣ (исправл. жены, кз Ефес. 5, 23).
« единъ ходатай Богѣ и чловѣкъмъ (1 кз Тим. 2, 5. ис-
« правл. Бога чловѣкъмъ). сынъ емѣ; имѣ емѣ. Единѣй же-
« нѣ мѣжъ; единомѣ мѣжѣ жена. Вѣкы вѣкъмъ. Конечъ
« книгамъ (вмѣсто книгъ). Не дасть бо Богъ намъ дѣхъ
« страхъ, изъ силѣ и любви и целомѣдрію (димѣ Апост. 2.
« кз Тим. 1. 7, изд. Страхъ, силы, любви, целомѣдрію).
« Здѣсь я обязанъ отдать похвалу трудолюбію Фр. К.

« Альтера, который, а хотя и могъ знать пзъ Грам-
 « тикъ, что употребленіе дателнаго падежа вмѣсто ро-
 « дителнаго у древнихъ встрѣчается очень часто, однако
 « хотѣлъ непремѣнно прибѣгнуть для сего предмета къ раз-
 « смотренію многихъ Кодексовъ, и собранные изъ нихъ при-
 « мѣровъ напечаталъ въ отрывкахъ филолого-критичес-
 « кихъ (Вѣна 1799, 8) стр. 35-69 » ().

Така и за дателны-ты мѣстоименія *ми, ти, си*, кои-то
 соотвѣтствуютъ на Греческы-ты родительны *μου, σου, αὐτοῦ*
 Тойже Добровскы говори:

« Вмѣсто притяжательныхъ *свой, мой, твой*, древніе
 « Славяне не редко употребляютъ дателный падежъ
 « мѣстоименій личныхъ *си, ми, ти*: не повѣда Отцѣ *си*
 « (Суд. 14, 6.). рече кѣ Отцѣ *си* (Суд. 11, 37. въ ис-
 « правл. въ обоихъ случаяхъ *своему*). кроткомѣ *си* шкомѣ
 « призри (вм. *своимѣ*). Дай вѣрномѣ *си* равѣ царю нашемѣ
 « (вм. *своему*). Цѣлуйте епепета вѣзлюбленнаго *ми* (*τὸν ἀγαπῆ-*
 « *τόν μου* Римл. 16, 6). Равно такожде стр. 8, 9) кдѣ *ти*
 « смертн (въ исправл. ошибочно *смерте*) жало, гдѣ *ти*,
 « аде, повѣда (*πὸς σοῦ* и проч.); егда прѣидеши вѣ царсѣи *си*
 « (*ἐν τῇ Βασιλείᾳ σου*, Лук. 23, 42). Въ Диміановѣ Апостолѣ:
 « оучениксамѣ *си* (вмѣсто *своимѣ*); служба *ми* (вм. *моя*); вѣ
 « пръвѣи *ми* ѡбѣтъ (вм. *мой*); сонника *ми*, вѣмѣ же *лѣла*
 « (къ Филип. 2, 25. вѣ. сонника *моего* и *вашего* послан-
 « ника. » ()

(¹) Добров. Гремм. 23. Слав. Ч. III. § 42, стр. 54. 55.

(²) Тойже тамжда § 23. стр. 29-30.

Като е тъй убо работа-та, кога щемъ да убѣгнемъ смущеніе-то на разумъ-тъ Родителнаго и Дателнаго падежа, или грозно-то употребленіе на два *разрѣшительны*, какъ выше (') Родительны, единъ слѣдъ другы слѣдующы, можемъ весма лесно, найпаче въ собственны-ты имена и въ тѣхны-ты прилагателны, да ты замѣнявамы, споредъ обстоятельство-то, или и два-та, или само единныя-тъ, съ неразрѣшительны Родителнаго и дателнаго падежа образы или ако Родительныя-тъ значи притяжаніе, вмѣсто него да употреблявамы притяжательно прилагателно. На пр. вмѣсто да речемъ (за Родителенъ падежъ) дай книгѣ-тъ на Димитра, казвамы дайкнигѣ-тъ Димитрова; и вмѣсто да пишемъ (за дателенъ) дай книгѣ-тъ на Димитра писвами дай книжѣ-тъ Димитровѣ. вмѣсто свѣтлина-та на зары-ты на слънце-то ослѣпѣва человекѣка очн-ты, казвамы по добръ свѣтлина-та на солнечныты зары ослѣпѣва человекѣку очн-ты. Намѣсто намѣреніе-то на той-зи человекѣкъ е да зѣмне на Петра пары ты оужь на зѣмъ, па да повѣгне на Влашко, и тамъ да кѹпи мѣшѣ-тъ на нѣкой испадналъ бояринъ, и безъ да мысли бече за повращаніе-то на пары ты на Петра, да живѣе животъ на распутенъ человекѣкъ до послѣдніа-тъ часъ на дни-ты на старость-тъ си, можемъ да речемъ по добръ намѣреніе-то могози человека е да зѣмне, ужь на зѣмъ пары-ты Петровы (или *пары ты отъ Петра*), па да повѣгне на Влашко, и тамъ да си кѹпи мѣшѣ-тъ ѿ нѣкого испадналаго боярина, и, безъ да мысли бече да заплати що е на Петра должъ (или *заплащаніе-то на долж-тъ си къмъ Петра*) да живѣе животъ распутнаго человекѣка, до послѣдніа-тъ часъ на старо-то сврема. Въ тойзи послѣдній примѣръ има, какъ-то ся види, *десять* предлозы на, отъ кои-то *осемъ* стоятъ въ знакъ родител-

(') Стр. 221, 231, 232.

наго падежа; а какъ-то го преобрѣнѣхмы, не останѣ вече освенъ токмо единъ или два такива предлози.

Безъ да имамы убо нуждѣ да полагамы, въ знакъ родителнаго падежа, чертицѣ между предлогъ-тъ и имя-то, какъ-то ны О. Нюфутъ совѣтова, можимъ по добръ да преобращамы слово-то така що, и смущеніе никое въ разумъ-тъ да не оставя, и въ тожде время да бѣва по гладко, по ясно, и по сладко. Таково мнѣніе показахмы (¹) за уротрѣбленіе-то умѣренія на новыя-тъ нашъ членъ, таково мнѣніе предлагамы и за употребленіе-то на новообразны-ты наши падежи, кои-то, какъ-то и членъ-тъ, можемъ, спорядъ обстоятельства-та, да замѣнявамъ съ падежи-ты на старыя-тъ ишаъ языкъ, стига само да си остава пакъ языкъ-тъ въ новыя-тъ свой видъ, и да бѣде гладкъ и сладкъ и удоборазумителенъ за сичкы-ты.

(¹) више стр. 82 примѣчаніе.

РАДИ ЗАЧЯЛО-ТО и МѢСТО-ТО

на

Глаголическы-ты слова.

Отъ П. І. Шафарика.

Отдѣлъ II.

(Вижь Час. III. Книж. № 20, страницъ 158.)

1. Забѣлежихъ въ прѣдговора на първый-тъ отдѣлъ, че рѣчи мысль-та ми бѣше, за едно пълно задоволително доказателство, что на старина-та на глаголица-та принадлежить и показаніе-то на *мѣсто-то* отъ собствено глаголическы-ты думы и видове на рѣчь-та, по които сѣ различава текстъ-тъ на глаголическы-ты рѣкописи толкозъ чюдно и ясно отъ кырилови-ти, (освѣтъ гдѣто тѣи сѣтъ прѣписани отъ онизъ непосредствено и непромѣнително), че познаватель-тъ нито единъ окомигъ не можемъ бѣди въ съмнѣніе върху това, кой отъ двата вида му е показалъ прѣдочный памятникъ; сѣще така ся видѣхъ унуденъ въ първый отдѣлъ, да закасиѣхъ изясненіе-то на това толкозъ врѣмя укачено у меня пытаніе, та като го отлѣжа да ся посвятимъ на това радение, което то вреднува на пълно. Чтото на пусто дырихъ съ все сила, обаче най-много отъ основа, че поставихъ,

прѣголѣмъ важность върху мѣстный языкъ на първи-ти великы учителие и на пріяти-ти имъ съ тѣхъ отъ Цариградъ помощници и ся вѣжнѣхъ въ Македонія както въ заглѣхнѣта улица, та искахъ да ся простира най-паче опрѣдѣлительно за скратени-ти аористи, вмѣсто да държя здраво вси-ты памятници; то ми ся предлагаше въ началю Августа т. г. безъ да искамъ, когато изново на подребица приглядахъ наустъ всичко-то стояніе на питаніе-то и отведнѣждъ ся смыслихъ, и скоро разсѣдихъ, че нѣтъсѣхъ ся прочита въ Карантанскы-ты записки, че окрѣпѣхъ въ единъ рѣкописенъ (съ писмо ми извѣстѣхъ) Ономастиконъ отъ Ярника ся нарича една стейрска Алпа (у Ярника окрѣпѣхъ), че лѣска или лѣсница живѣе какъ нарицателно имя въ Кроаціѣ, и какъ собствено все тамъ и у Краинци и Кертѣци, че у Венди и Кроати отъ колѣ да ся намира слободно само *отскъ*, нѣ островъ, и лѣкы да ся нахожда още до днесъ въ живъ полетъ у Чакавци или попрѣдѣлно-Кроати. Единъ пѣть като ся придобы благополучно тая здрава рѣкойка, дырено-то иманіе ся намѣри лесно: всичко то прѣдложеніе и съвършено-то му развързваніе стояхъ отведнаждъ прѣдъ моя умъ готовы.

2. Никакъ не ся съмиѣвахъ още отъ по-напрѣдъ за нѣкои си прѣдложенія съвсѣмъ важны за Исторія-та ради сѣществуваніе-то на старо-Славянско-то писаніе, на кои-то събранный съвъръзъ, подыръ това откритіе, трѣбоше да ми улѣкчи извѣтрядно развързваніе-то на проблема-та. Тѣя прѣдложенія сѣтъ: а) что чѣстни-ти глаголическы бѣлязи, вси-ти пріяти наедно, трѣба да сѣтъ быле единъ пѣть въ нѣкоѣхъ славянскѣхъ земѣхъ у *живый народенъ языкъ* въ дѣйствіе че сѣщити, както гы намираме въ ветхы-ти доши до

насть рѣкописи, намѣрохъ ся и въ загубени-ти или непознатити *най-ветхы* или *първоначялы* рѣкописи; с) *че текстъ-тъ* на тѣи по-ветхы глаголическы памятници (кырилови) прѣписи отъ глаголическы рѣкописи разумѣва) ся отъ самосебя вси-ти наедно), *най-паче* на Псалтиря, Евангелія-та и Апостола, безъ да ся глѣда чястно-то разваленіе на Ортотрафія-та и Грамматика-та, изъ цѣло трѣба да естъ *поеетхъ* и *по-близѣнъ* до *първоначялы*, отъ колкото оныѣ на Кырилови-ти; д) *че чловѣкъ* трѣбаше да търсѣтъ *мѣсто-то* на славянско-то сществуваніе на писаніе-то и заедно и на глаголичество-то— като ся поставитъ какъ доказано единъ пѣтъ за всякогаждѣ измыслеваніе-то на глаголическото писаніе отъ Кырила—само по оныя Славянскы страны гдѣто сжтъ живѣяли или ходили Кырилъ и другари-ти му, сирѣчь въ *Македонія* и *Панонія* (наедно съ Моравія); *най-послѣ* е) *че, зачтото* ветхый языкъ на славянскы-ти Паннонци естъ изчезнѣлъ ведно съ жителіе-ти, чловѣкъ трѣбаше да си придобѣтъ по *направѣнъ* обаче *зздравѣнъ* *пѣтъ* нужны-ты познанія за свойство-то му. За тѣ *пѣтъ* точки трѣба по-напрѣдъ отъ всичко да ся изясня нынѣ.

3. Пріемамъ *испървомъ* какъ свършено, *че* вси-ты оныѣ думы и видове на рѣчь-та, какъ-то частни бѣлязи за глаголическо-то сществуваніе на писаніе-то, за кои-то ся приказа още въ първый отдѣлъ, трѣба да сжтъ съставлялы единъ пѣтъ нѣкадѣ-си основѣ на *живый народѣнъ* *языкъ*.

Зачто-то всякой писаный и книжный языкъ, изляза споредъ исторія-та, въ първы-ты свои начяла съ естество-то и съ неизбѣжна пужда отъ простый, самораселъ

языкъ и ся отдѣля малко по-малко въ разстояніе на едно дълго врѣмя пакъ отъ истый много или малко. Зачто-то нынѣ не трѣба да положимъ, спорядъ неизбежни исторически лѣточисленія, начяла-та за Словянско-то существуваніе на писаніе-то обще и особито за глаголическо-то нито по отъ кжсно нито по отъ рано освѣтъ по врѣмя-то Кырилово и Методіево; слѣдователно така трѣба да потвърдяваме право, че вси-ти вишеречены бѣлѣжки на глаголичество-то могатъ да сѣтъ живѣялы наистина толкожъ чюдно и прѣстаро сѣще и прѣдпотопно тѣй както и думы-ты и изговарванія-та, что употребявать днесъ неучени-ти славянскы народни пѣснопойци и пѣснопойки, както есть познато при изкарваніе-то на пѣсни-ты си. Отъ тыя бѣлѣжки могатъ да ся извадятъ н. п. скратени-ти аористи, нѣкогаждъ въ уста на народни хора или на народа, за когото сѣтъ приготвени първи-ти прѣводи на църковни-ты и библейскы книги.

Че отгдѣ ли и какъ щяхъ вземать първи-ти прѣводителіе тыя изговарванія, кога не есть имало още книжна на лице? Нещж да кажя съ това, че тогдасъ не есть имало на явѣ въ народный языкъ никоя разлика между прости и благородни думы и изговарванія, между низкій и высокій стилъ; то есть было на вѣрно, тѣй наздраво както есть имало разлика между голѣмци и малкы, богати и сиромаси, даровити и недаровити; обаче потвърдявамъ, че два-та вида отъ думы и стилъ тогдасъ, близо и съ едно на друго подобно живы и дѣйствителни, сѣтъ быле общій имоть на народа, а нѣ мрътва потрѣбица на писателіе-ти и на учени-ти. Че повыше-то отъ тѣхъ характеристикескы видове сѣтъ исчезнали отведнаждъ, раз-

бирася и явно есть отъ исторія-та, что ны учить, че по вѣрѣ-то на нѣкои народи, както н. п. у Литавци, Маджаре и др. видобогатый языкъ въ многовѣрѣмена тишина на духа става на непромѣнително вкамененіе, сжщій у едни въ вѣялица-та отъ размърдваніе-то на духа бързо ся прѣобразява или загынва съ свои-ти посилицы съ истый народъ.

Нужно есть тукъ съ разсѣждане на слѣдователни-ти да си приговори чловѣкъ наустъ *содственно глаголическы-ты бѣляцы*, за да ги запомнить по-вѣрно и по-здрави. Тѣи ся разсѣсватъ изъ обще на *четыре дѣла*: а) Въ *думы* и *изговаренія*, които, дѣто нѣ исключително, то понѣ прѣдвладѣтелно, ся срѣщать само въ глаголическы рѣчониен и въ Кырилови, най-паче въ по-нови-ти (ако тѣи не сжтъ прѣписани вѣрно отъ глаголическы-ти) обыкновено ся измѣствяватъ съ другы, н. п. крижъ, (Кырил. крѣстъ), папежъ (папа), братрѣ (братъ), сѣтъ (рече), отлѣкы (останькы), лѣкы (ико), вѣнитъ (цѣнитъ), окришлѣ (станъ), лѣкѣ (тѣга), натрѣти (напитати), спыти, испыти, тѣнѣ, вѣсѣе, безъ чма), ѣдрѣ (скорѣ), тѣза (блюдо), подѣтѣ (пущеника), отокъ (островъ) сѣтѣло (осебъ) тѣпѣти (вити), вѣцѣ (вѣжди), вѣчѣна (начѣна, нѣмѣ), хлѣпати, хлѣпати (просити), вѣслѣпѣа (тѣкѣ), хлѣбрѣ (борецъ, *dellator*), балѣи (врачъ) ближѣна (дрѣгѣ, мн. дрѣжен), вѣрѣ сѣти (вѣрѣвати), хризѣ (мыро) и. т. н. послѣ вѣхытити, вѣстѣтити, вѣтрѣвити. вѣзвати, вѣпити и. т. н. з) Въ *ветхы видове на склоненія и спряженія*, както н. пр. Род. мѣла-е го; пропѣта-е го, наст. вѣваатъ прѣх. пѣиашѣте, глаголахѣта .скратени аористи: плѣтъ, плѣтомъ, ѣасъ или ѣахъ, ѣасомъ, или ѣахомъ сѣщ. глаг. вѣси; вѣтъ вѣшащѣ. бѣды и. т. н. с) Въ *скратеніе* най-

паче въ прич. и пригл., н. п. *хождахъ* вмѣсто *ходныхъ* *пришѣдѣ*. *вм.* *пришѣдѣше*, *разанихъ* *вм.* *разанихънъ*, *бездобъ* *вм.* *бездобънъ* и т. н. *д)* Въ *гласоизмѣненіе* и *орфографическы* *свойствености*, н. п. *паска*, *Пининъ*, *Тома*; *Вѣрихъ*, *Бѣрѣа*, *придѣ*, *примъ* и т. н. Отъ тыя и отъ подобны думы и видове на рѣчь та ся намирать нѣкои и въ най-ветхы-ти и по-ветхы-ты *Кырилови* рѣкописи, обаче само *твѣрдѣ* рѣдко, какъ *вмѣкнуванія*, или *догдѣ*-ли и послѣдні-ти *стоѣтъ* *първоначално* на една *глаголическа* основа, и ся изгубять малко по-малко *сѣвсѣмъ* отъ *иста*-та.

4. *Второ-то предложение*, което отъ моя страна *има*мъ *свършено*, казва тамъ, че *собствени*-ти *бѣлязи* на *глаголическы*-ти *памятинци* за *писаніе*, ако и *нынѣ* *повѣ*-*чето* *можемъ* да *гы* *изваждаме*, *именно* *кожото* ся *относя* за *Псалтыра* и *Апостола*, само отъ *сѣразмѣрни*-ти *по*-*но*-*ви* *рѣкописи*, обаче *трѣба* *да* *сѣ* *стояли* *тѣхъ* *още* въ *най-ветхы-ти*, за насъ *загубени*, или *намъ* *неизвѣстни* *първообразни* *рѣкописи*. *Мой*-ты *основы* *сѣ* *слѣдні*-ты. *Първомъ* *есть* *веке* *явно* и *доказателно* отъ *сравненіе*-то на *най-ветхы-ты* *нарѣчни* *Библійскы* и *литургическы* *рѣко*-*писи* отъ *тоя* *зъ* *видѣ*, че *Глаголитци*-ти *тѣхъ* *често* *никакъ* *не* *приглядвахъ* и *не* *промѣнявахъ* *ветхый* *текстъ* на *свои*-ты *книгы*, както *Кырилци*-ти. *Тѣхъ*-ти *писаніе* *си* *простявахъ* да *прѣобразятъ* *обыкновенно* *най-много* *гласове*-ты на *ветхый* *текстъ*, а *безкрайно* *рѣдко* *склоненія*-та на *думы*-ты, *спорядъ* *изговора* на *тѣхъ*-та *родина*, обаче *никакъ* да *не* *промѣнявать* *цѣлы* *фразы*, или да *измѣнять* *разума* на *прѣвода*, както *навѣрно* *есть* *става*-*ло* отъ *Кырилци* *още* въ *най-ветхо* *врѣмя* *съ* *безмѣрна* *воля*. *Скѣпность*-та, съ *кото* *Глаголитци*-ти *ся* *държатъ*

здраво на записани-ти имъ единъ пять видове, както и на Ортографія-та (прндѣ, примх и т. н.) отистина есть чюдна. Тѣй намира чловѣкъ дньнѣ въ Глаг. Клоціанусъ, въ С. Петербургскый Псалтырь (в. XII), въ Ник. Ев. и въ Карант. записки, че измѣненіе-то съ дньншнѣ-го (Ш. 41) не есть право, зашто з не стоить никогда за ш

— Това не исключава обаче промѣненія-та, както тѣя ся находитъ исключитено и въ твърдѣ малкъ брой въ три-ти Евангелія. Наистина ся намиратъ и у Глаголитци-ти лоши развалванія на текста; обаче тѣя сѣтъ ся вмжнмлы отъ незнаніе-то и отъ несъгледваніе-то на прѣписача.

Второ не есть до толкозъ да нѣма срѣдства и критики, за да си добъемъ въ това отношеніе пълно знаніе ради състояние-то на най-ветхы-ти, нынѣ забравени-ти глаголическы памятници. За тѣя срѣдства има: а) чисто глаголическы-ти ветхы памятници: Пражкы-ти изводи, три-тѣ глаголическы Евангелія и кодексъ Клоціанусъ; б) Кырило-глаголическы (т. е, взати отъ глаголическы рѣкописи) прѣписи: Евгениу-Погодинскы-ти изводи отъ Псалтыря, Бологнійскый Псалтырь, Сърбско-то тетраевангеліе на царица Елена (около 1240 — 1250 л.) и Българскый Апостолъ, что обычійно наричатъ пѣтъ Македонскый пѣтъ Струмицкый (отъ XII — XIII в.); в) Карантанскы - ты или Фрейзиѣговы записки. Пражкы-ти изводи и карантанскы-ты записки сѣтъ безъ съмнѣніе още отъ X вѣкъ, Евангелія-та и глаголита Клоціанусъ най-малко отъ XI в., въ кои-то ся полагать и Евгениу-Погодинскы-ти изводи. Освѣнь това ся намиратъ отежскы отъ литургическы и библийскы книги съ кроатска глаголицѣ, на кои-то старость-та не

можетъ да ся отрядить на тѣмъ, обаче нѣкои отъ тѣхъ безъ да мысля щѣ поставя въ XI—XII в. Много такы-вы кжсове ми показахъ пріятелскы Іоаннѣ Кукуліевичѣ, І Берцигъ и М. Кастеличѣ. Кога намыраме въ тыя и подобни памятници сжщѣ-тѣ думѣ употрѣбенѣ съгласно и угодна на глаголитци-ти, а пакъ напротивъ на Кирилци-ти неприятна, тѣй можемъ на здраво да заключимъ, че тя дума тамъ не есть измѣнена прѣвъ пѣть, обаче трѣба да есть стояла и въ другы по-ветхы кодечета (наумявамъ си само литургическы и библийскы кодечета) Тѣй намираме още въ Пражскы-ти глаголическы изводи (что полагать нынѣ по млодо-то врѣмя на С. Венцела) четьре чисты глаголическы бѣяци: думы крижнзтѣ, ї-адрѣ, законспрѣстѣпно *) и свидѣ (аористъ), така въ карантинскы-ты запискы: натровѣхъ, бали, балованіе, колнждѣ, братрѣ, искони дѣкони спытѣны, обестъ, рачити, тѣорити и т. н. за които Кирилци-ти безъ съмнѣніе трѣба да сжть поставили крѣстнзтѣ, скорѣ, беззаконно, обидоше, напитахъ, брачѣ, врачеваніе, аще, братѣ, отъ начала до конца, тѣни или сѣи, молнтѣ или жрѣтѣ, благоболити, дѣіати или дѣлати и т. н. На единъ подобенъ начинъ не ся съмняваме, че подобно употрѣбительни-ти глаголитизми сжть ся прочитали исто въ Евгенію-Погодинскый и Бологійскый Псалтырь, както и въ Кроатскый изводъ отъ единъ твърдѣ ветхъ Псалтырь, сетнѣ въ три-тѣ глаголическы Евангелія, най послѣ въ Струицкый Апо-

(*) Тая дума есть отъ Пс. 40. 9. Изреченія-та отъ Псалми-ти сжть подобно едно доказателство за голѣма-та старость на глаголическый текстъ отъ съхраненый Псалтырь.

столъ, послѣдній още въ по-ветхъ църквообразникъ, отъ които ониъ сжъ ся прѣписали.

Имамъ отистина ради Евангеліе-то много или малко изводы и примѣры отъ три-тѣ най-ветхы глаголическы ржкописи, отъ които до нынѣ никое не есть издадено, и Санктъ-Никлазеровый Кириловъ прѣписъ, — можтъ да служатъ ради Апостола, освѣнъ едно доста ветхо отжсваніе отъ (глаголическа-та) литургия, само Ременский словарь 1395 л. и двѣ-тѣ най-ветхы печатны литургии 1483 и 1528 л. най-послѣ Кирило-Струмицкий прѣписъ, ако и да имяхъ по воля та си за Псалтыря още различни помощны сръдства, какъ: прѣписи-ти отъ два ветхы ржкописа отъ 1312—1387 и 1359 л., записи отъ Паризский Кодексъ на XIV в., единъ ржкописъ отъ 1470 л., и издание-то отъ Броциня отъ 1561 л., безъ да ся гляда на Евгенію-Погодинскы-ти изводи; между това искахъ да отвърля това нѣманіе съ потрѣбно-то въсползуваніе на вси-ти повторни и близни изводи тѣй, чтото можъ да прѣдьявъ съ увѣреніе приказано-то прѣдложеніе какъ случай на мое-то тѣнько и будно издырваніе.

5. *Трето-то прѣдложеніе*, что приказахъ, разумѣва на кжсо въ дума, че *текстъ-тъ* на поветхы-ты глаголическы и покириловано-глаголически ржкописи, сирѣчь на Псалтыря, Евангеліе-то и Апостола, безъ да ся гляда на чястно-то му разваляніе въ отношеніе на Ортографія-та и Грамматика-та, *изъ обще трѣба да бждетъ по-ветхъ и на първообразный по-близенъ* отъ оня на кирилови-ти. Това прѣдложеніе, что звѣнить толкозъ чюдно, опирася на слѣдни-ты у мене за ясность и доказа-

телство три хванаты основы: а) глаголический текстъ на Псалтыря, Евангеліе-то и Апостола съдържава въ нови-ти и най-нови-ти ржкопыси повыше *непръведены* *ирьцкы думы* отъ оня на най-ветхы-ти кырилови. И за чтото съмь събрахъ на пълно и сравнилъ тыя думы, то ми есть довольно тукъ да вкарамъ за всякой отъ три-тѣ главни *памятницѣ* три примѣра. Пс. 17, 12. глг. кро. *вз облацехъ зернихъ* (ζέρων), кыр. 1296 л. *взздушнихъ*. Пс. 49, 20. глг. *полагаше скандель* (σκανδαλον)¹, тжй, *всякогашъ* въ Ев. и Ап.), кыр. 1296 л. *сзблзнь*. Пс. 121, 7. *сбнлѣ въ трѣхъ твоихъ* (τροχάσσι τισίβυς, ако дума-та не есть развалена отъ *варѣхъ*), кыр. 1296 л. *вз стазпостѣнахъ твоихъ*. Маѳ. 16, 18. глг. на сей петрѣ (πέτρα) кыр. Остром. на семъ каменн Маѳ. 26. 23. глг. въ тривли (πρὸς τριῶν), кыр. Остром. *вз соланде*. Лук. 12, 58. глг. *прѣдась практорн* (πράκτορι), кыр. Остром. *служе* 2 Кор. 11, 32. глг. *етнархъ прета* (ἐθναρχῆς), кыр. *кнзъ прета*. Гал. 6. 16. глг. *канѣнъ семъ* (κηνόν) кыр. *правилонъ семъ*. Ефес. 2, 11 глг. *отъ рекомые перитоміе* (περιτομῆς), отъ рекомаго *сбрѣзаніа*. Довольно есть извѣстно отъ исторія-та за прѣвода на библийскы-ты книги на различни народни языци, най-паче отъ по-ветхы-ти врѣмена, че первый прѣводитель есть речи принуденъ да пріемишь много изговарванія отъ своя первообразникъ непрѣведены въ тълкуваніе-то си, конто първомъ неговѣ ти напоследници пригледетелѣ и поправителѣ, сжтъ въ състояние да измѣстятъ малко по-малко, отгорѣ за мно го врѣмя, съ сжщи думы. По тоязъ естественый сжтъ пжтъ вьрвѣлы вси-ты ветхы: тълкованія на библийскы-ты книги на народни языци *всякогаждъ* въ по-голѣма свойственость на языка

противоположный есть противень на естество-то. Безумно щеть бждеть да потвърдява чловѣкъ, че отряденый глаголитецъ, что принадлежить на Латинскый западъ, и выско-кость-та на Римскый папа, сжть вжжнали своеволю тыя грѣцкы думы пѣрвомъ при прѣписване отъ Кырилови рѣкописи у свои-ти глаголическы прѣписи. На противъгы есть тѣрениъ по-насетнѣ Кырилецъ-тѣ малко по-малко да отмахнеть, нѣ отъ иетѣрѣниѣ, обаче отъ единъ естество-вень потикъ за усъвършенствование. б) Глаголическый текстъ съдѣржава едно по-голѣмо число отъ *несмѣлданія* (*παρορσιασμοί*) на пѣрвый прѣводитель отъ колко-то Кыриловый. Извѣстно есть че на старо врѣмя и на най-добрый и на най-пѣргавый прѣводитель на библийскы-ты книги на народни языци, най-паче на такыва, които не сжть быле още истѣщени книжевно, сжть ся вжжнали всякогаждъ нѣкои, право дебелы и смѣщливы грѣшки, или отъ послѣдование на лошы прочитанія (н. п. у Глаг. Клоц. грѣсхъ тѣсѣхъ отъ *καὶ* *ὅς* вмѣсто *καὶ* *ὅς* *несхъ*), или отъ побѣркано разбирване на разума за една по-разумителна дума. Кырилъ съ помощници-ти си имаше голѣмъ нуждъ при единъ народъ безъ книжнина и съ единъ на много нарѣчїя раскѣсанъ языкъ; той живѣя и малко врѣмя, за да съвършитъ свое-то едвამъ зачянато дѣло, зато трѣбаше да оставить тѣхъ работъ на другы по-малко искусны рѣдѣ. Че безгрѣшно слѣдваше Методїй какъ « *философъ* » (т. е. грамматикъ) неговый си много по-младъ братъ. *Най-важни-ти* на такыва грѣшки и прѣводскы недостижности (тѣхный брой именно есть по-голѣмъ) ся приказахъ още въ пѣрвый отдѣлъ (б. 25): повѣчето отъ тѣхъ не ся намирать въ сѣще Кырилови-ти рѣкописи. Повтарамъ тукъ казано-то тамъ:

че ако тыя несъгледванія не бѣхъ были още въ первый прѣводъ, истина не щаше ся паднеть на никой безуменъ сьрдцать, да ты развърже по-кжено съ такъвъ де-белъ начинъ на събранный славянскый клиръ, който имаше нѣкои учены членове по срѣдѣ си. Най-послѣ с) ржкописи-ти отъ глаголитескый видъ имхть повыше *ветхыны* отъ колкото оныъ отъ Кириловый, безъ да ся извадятъ и най-ветхы-ти, кое-то сжще така показва едно първенство на първи-ти, че чловѣкъ напрѣднува съгласно съ естественный законъ отъ най-ветхы-ти, тѣмни-ти на по-нови, по-ясни, обаче нѣ наопакъ. Зачто-то ся изговорихъ подробно ради естество-то на тыя ветхыны, поставихъ сжщи-ти на рядове, доказахъ съ примѣри и ты послѣдвахъ съ заключително отсжждане, че тыя ся видятъ още отъ врѣмя-то на тѣхно-то първо писменно събрание какъ полетны остави отъ единъ по-ветхъ періодъ на „языкоразвитіе“ (I. 20. II. 3); за то ся задоволявамъ да забѣлѣжъ, че сжще Кирилови ржкописи въ Сьрбія, България и Россія ся държатъ отъ тѣхъ и что въ сжщи-ти има истинно изгубены мѣста.

6. *Четвърто-то предложение*, что чловѣкъ трѣба да търсить *мѣсто-то* на славянско-то сжщество за писаніе както и на глаголитизма—като ся поставить единъ пхть за всякогаждъ какъ доказано измыслеваніе-то на глаголитеско-то писаніе отъ Кырила, както ся рече—само по оныя славянскы страны, гдѣто сжхть живѣяли или ходили Кырилъ и другаре-ти му, сирѣчь въ *Македонія и Панонія* (наедно разумѣно Моравіѣ), че, чтоо ветхый языкъ на славянскы-ти жители отъ Паннонія изчезна съ исти-ти, можетъ да уотрѣбить нѣкой *искусны*, обаче по-

ложителны срьдства и пжтища, за да достигнеть нужно-то изясненіе ради свойство-то му. Това прѣдложеніе ся държить съ пято-то тѣй стѣгнато, чтото добръ есть да ся изяснить и две-тѣ заедно. Прочитае въ сѣщи-ти извори на исторія-та за великы-ти славянскы учители, че Кириль есть измыслиль славянскѣ-тѣ азбукѣ въ Цареградъ и тамъ-зе началъ да прѣвожда Евангеліе-то отъ Св. Іоанна (Житіе св. Кириѣ XIV., мое изд.) и свършилъ по врѣмя-то си само прѣвода на недѣлни-ты и празничны слова отъ Евангелія-та и посланія-та (прилагася изборъ I, Екзархъ), сетиъ Псалтиря и най-нужны-ты църковны пѣсни и уставы. Чловѣкъ не можетъ положи никакѣ основѣ, че той есть поставилъ всичко това на рядъ още въ Цареградъ и да не есть прибавилъ ничто въ Моравія и Паннонія измежду тамкашнѣ-то му четири годишнѣ и половина свъртываніе; на противъ есть по-вѣрно, че тамъ ся есть опрѣдѣлилъ само за нѣкои примѣри на прѣвода и извелъ собственѣ-тѣ работѣ първомъ въ Моравія и Паннонія, вѣрно съ помощь-та на тамкашни помагачѣ. Колкото ся относя особито за своествени-ти глаголитизми, за които нинѣ тукъ ся говорить, то не можетъ никакъ чловѣкъ да докажетъ задоволно или опрѣдѣлительно зачяю-то имъ въ Македонія, родина-та имъ, или въ Цариградъ, послѣдне Кирилово свъртываніе; защото не сме безъ срьдства, да приемень единъ достаправъ разумъ за языка на тогавашни-ти Славяне въ Македонія и Българія. Слѣдователно сме увѣрени толкозъ по-много за въ Великоморавія и особито въ Паннонія, както стоить и исторически, че испървомъ Кириль прѣди пжтуваніе-то си до Римъ ся есть задржалъ тукъ, въ область

Коселева (пише сж така спорядъ мѣстно-то имя Коселіе-во въ Сърбія) и училъ славянскы около петдесять ученика, на послѣ обаче Методій есть живѣялъ и училъ тукъ двапѣти на отдѣлно. Нынѣ сжъ изчезнали повѣче-то славянскы жители наедно съ тоя языкъ отъ тогавашна-та область Коселева слѣдъ нападваніе-то на Маджаре-ти (862 л.); обаче никой голѣмъ народъ, отъ близни нарѣчія забыколенъ и съ писаніе-то познать, не изчезнува тѣмъ свѣстѣмъ, что то чловѣкъ да не можетъ да открьеть нѣкои слабы дыри отъ тогавашне-то му сществуваніе и отъ языка му. Болкото ся относя за паннонско-моравскы-ти Славяне (славянскы-ти извори говорятъ за двѣ страны «*Морава*», за горня и долня Моравія, отъ които послѣдня-та трѣба да ся търсѣтъ въ Унгарія), тѣмъ казва за тѣхъ Константинъ Порфирогенитъ ясно, че тѣи чѣсть сжъ забѣгнали у близосѣдни-ти Българе и Кроати, чѣсть сжъ ся покорили на Маджаре-ти и останали на мѣсто-то си. Поставямъ една до край важнѣ тяжниѣ, както наскоро есть забѣлѣжено въ първый отдѣлъ (Б. 29), на изговоръ «*Кроати*» (отъ всито Венди-ти, ако нѣ вси-ти, то понѣ чѣсть отъ тѣхъ, видѣтъ ся, трѣба да ся разумѣва). Трѣба да ся приемень съ основа, че бѣжаново-то народонаселеніе нѣ есть търсило да стоить по настѣпваніе-то на врага на срѣща му, обаче, както по врѣмя-то на Монголско-то нападваніе, да ся прѣмахнеть отъ него, вѣрвѣло есть къмъ западъ и къмъ суша-та наедно съ острови-ти. Отистина намираме тукъ подъ Чакавси-ти и Островаре-ти (Оточани) чюдны дыри и бѣлязы отъ паннонско происхождение на една голѣма чѣсть отъ народонаселеніе-то имъ. Ради языка на Панюнци-ти по Коселе-

во врѣмя можемъ приемень единъ разумъ часть отъ недостижны-ты оставки на собствены имена, часть отъ прія-ты думы въ маджарскый языкъ, часть отъ сравненіе-то на языка въ карантанскы-ты записки. Съ помощь на тыя благодарителны сръдства познаваме ныне: а) че той есть ималь ринизма, срв. маджарь. галамь галамъ и писцтранг м пьстратъ, м. паранксолни сл. пержчнті, м. абронкс сл. свржчъ, м. болондъ сл. баждъ, м. сцомщед сл. сзсѣдъ, м. ренд сл. радъ, м. пентек сл. патъкз, м. сцентъ сл. сватъ, карантанскы сжт, перацо маломогжа и т. н. б) Че нему не есть было непознато промѣняваніе-то на жбны-ты д т, срв. Пешть градъ Пестъ, т. е. по дума *Pein*; което имя есть остало на отсрѣщій градъ, мадж. рсцсда, (*rubigo* отъ рхдъ, рѣдъ, *rube*), отгдѣто явно ся съгласява мегые и бармегы, още ся намира и мещегы (спорядъ Лешка). с) Че той есть направиль, видить ся, едно прѣминуваніе отъ сжще Българскый на Вендскый, даклема пакъ другонарѣчни видове, какъ *сы* — близо *из* —, н. п. выгнан, прибавно-то д прѣдъ л, н. п. вседли; моданти се, и есть оставиль у, о, е, при ж, я, н. п. вѣрѣѣ, мѣченокмъ; седны, светы, ред и т. н., както есть доста явно това отъ карантанскы-ты записки, въ гдѣто са прочита светемѣ, мегъ, ннеса, чхнъ и т. н., и конто въ това отношеніе чюдно ся съгласявать нѣ само съ днешній языкъ въ нѣкои страны на Карантия (спорядъ Ирника), обаче и съ ветхый языкъ на кроатско-далматинскы-ти островаре. Че ако не можемъ тъкмо да опрѣдѣлимъ сѣверны-ты и сѣверозападны-ты прѣдѣлы на Българско-то нарѣчіе по онова врѣмя, то стоить въ естество-то на работа-та, что той есть стигнхль Дунавъ по теч-

нѣ-то на Драва, послѣ при Пеща и Вайцень, и можетъ да ся пріемень наздраво, че отвѣдь Дунавъ, въ Коселева область, владѣло есть едно промѣнительно нарѣчїе, че въ естество-то владанїя-та на нарѣчїе-то не ся виждать отсѣчены остро и кѣтно, обаче ся свѣрзовать съ размѣсени еднакво утракыстическы видове. Това като излѣзеть нека ся заблѣжнѣть тукъ, че не есть за по-малко значенїе, что собственно глаголическый мягкый гласъ *pr* равно *dj*, *мадж.* *gy* на чужды-ты думы *evandjelium*, *andjel*, *archandjel* и *djeena* сѣще така ся намира и въ Маджарскый: *evangyeliom*, *angyal*, *arkangyal* и *gyeenna* (Само въ Боемскый *andel*) при употребително-то *andel*.) Безъ дума есть това едно наслѣдство спорядъ махналы-ты отъ тѣя страны Славяне.

Това подробно разбиранїе бѣше неизмѣнно нужно за оправданїе на пѣтя, по кой-то вѣрвѣхъ за изясненїе-то на частны-ты глаголическы думы и видове на склоненїя-та. Нынѣ есть явно, что при нѣманїе-то на глаголическы рѣкописи, на които Кырилова старость и Панонско зачало нещѣтъ думѣ, имаме правда да улеснимъ и докажемъ паннонство-то на частны-ты глаголическы бѣлязи въ една околность, съ помощны имена отъ языка на най-близни-ти жители, Роднина и часть изрожденци отъ ветхы-ти паннонскы Славяне. При това стоить естествено Венди и Кроати въ прѣвѣ рядъ, обаче могутъ да ся не исключать съвсѣмъ Словацы, Моравци и Боемци, отъ лесно разумны причины. Едно особно приглядванїе подобава за собствены-ты имена, за что тѣя произлазять по правилно-то непосредственно отъ уста-та на народа, и отъ учени-ти, и сѣть отъ едно твърдѣ старо вѣмѣ.

7. Искамъ да опытамъ, спорядъ тѣя прѣдложенія и изявенія на едно твърдѣумѣрно число отъ частны глаголическы думы и видове на рѣчь-та — че тѣхный пѣлень брой есть яко голѣмъ — да привеждѣ доказателство, что тѣхно-то пѣрво и истинско мѣсто не есть было друго освѣнь ветха Панонія, область Коселева. Тая область тѣкмо да ся опрѣдѣлить не щеть бѣждеть лесно; за нашія помысль доста есть между това, ако забѣлѣжимъ онѣхъ странѣ на Панонія, която есть стояла между Дунавъ и Драва, стигнала къмъ Западъ до градъ Петтава, и на чія-то срѣдудекъ-тъ съ княжеско-то сѣдалище ся есть нахождалъ при вливаніе-то на Сдалавъ езеро Платтенско, при нынѣшний Сдалаваръ. (Колларъ Чест. С. 20). Забѣлѣжвамъ прѣди всичко, че признато-то отъ Копитаря Паннионство на църковны-ты думы и изговарванія, какъ оатаръ, панежъ, мнихъ (ветнѣм. monich), хрестити, крестити (christen), комкати (communicare), крѣстъ (Christus), крижъ (срв. видъ-тъ за кроамъ калѣжъ, calix), попъ (горнѣм. Pfoif), пѣстъ и пѣстъ, масопѣсть (Faste) кѣметра, вискупъ, и т. н. което прибавямъ речи безъ да мысля, обаче поставямъ на то само еднѣ повторѣ тяжниѣ, что много отъ тѣхъ можахъ да сѣтъ быле познаты на Западо-Славяне-ти още прѣди похристіянѣваніе-то имъ, и наедно достигать пѣлнѣ-тъ си доказателнѣ силѣ пѣрвомъ въ сѣединеніе съ наслѣднѣ-ты.

БЪЛГАРСКИ НАРОДНЫ ПЪСНЫ

Отъ Сбирка-та

на

П. Р. Славейкова.

Бълъ Димитръ.

Сѣдѣли са триста души
Триста души харамѣ
Да си ядѣтъ да си пѣѣтъ.
Отговарѣ вѣйвода-та
Ой Ва вази триста души
300 души харамѣ!
На вино са неспивайте,
На ракѣѣ не вдавайте,
Ште подранимъ сутра рано
Въ Димитрово равно дворѣ
Да заваримъ бѣлъ Димитра
Сладко заспалъ Димитрицы,
Димитрицы на рѣка-та
На рѣка-та на дѣсна-та
И той ней и тя нему . . .
Подранили сутра рано
Отишли сѣ въ Димитрово
Въ Димитрово равно дворѣ
Заварили бѣлъ Димитра
Сладко заспалъ Димитрицы
Димитрицы на рѣка-та
На рѣка-та на десна-та
И той ней и тя нему.
Събудиса, Димитрицы,

Димитрици мжжко дѣте.
 Събудися и заплака;
 Че си станѣ Димитрица
 Да накѣрми мжжко дѣте
 Га погледнѣ изъ прозорцы
 Дворіе имѣ са напѣлило
 Съ триста души хараміи.
 Заплака си Димитрица
 И оброчи дребни сѣззи,
 Че покапа бѣлъ Димитра:
 Покапа му бѣло лице.
 Събудися бѣлъ Димитръ,
 Димитрицы тихомѣ дума:
 Я затвори прозорѣца
 Да не пде дребенѣ дѣждецѣ
 Напрѣска ми бѣло лице.
 Думаше му Димитрица
 Туй не си е дребенѣ дѣждецѣ
 Нѣй сѣ мойтѣ дребни сѣззи:
 Я погледай изъ прозорцы
 Дворіе ти са напѣлило
 Съ 300 души хараміи
 Шѣ та фанѣтъ да та мѣчѣтъ
 Ам' побѣгни въ скривалище
 Въ скривалище отъ три ката.
 Че си станѣ бѣлъ Димитърѣ
 Че отиде въ скривалище.
 Излѣзохѣ 300 души
 300 души хараміи
 Пытахѣ Димитрицѣ:
 Ей та тебѣ Димитрице!
 Кѣдѣ ти е бѣлъ Димитърѣ?
 Отговори Димитрица:
 Той отиде долу въ Влашко
 Да купува сиви кравы,

Сивы кравы ваклы овны
Въриахъ са 300 души
Че ги срѣшнѣ тѣка Неда
Димитрова милна, сестра;
Не ѣж бѣжтъ, не ѣж питатъ
Сама зынѣ та имѣ каза
Че той не е долу въ Влашко
Ами си е въ скривалице,
Въриахъ са 300 души
300 души харамѣ,
Уловихъ Димитрицѣ;
Хемъ ѣж бѣжтъ хемъ ѣж пытатъ,
Кажи кажи бѣлъ Димитра.
Отговаря Димитрица:
Бѣлъ Димитъръ долу въ Влашко;
Думахъ ѣ харамѣ:
Лъжи, лъжи кого лъжешъ,
Ала нази що да лъжешъ?
Бѣлъ Димитъръ въ скривалице,
Ами кажи де са влѣзва ...
Какъ ги зачу бѣлъ Димитъръ
Излѣзе си наерѣща имъ,
Че извади острѣ сабѣжъ,
Острѣ сабѣжъ Дамаскинѣжъ,
Че погуби 300 души,
300 души харамѣ.
Че удови тѣкѣ Недѣжъ,
Неговѣжъ-тѣ милнѣ сестрѣжъ,
Разсѣче ѣж прѣзъ полвена
— Дѣт' ше гори бѣлъ Димитъръ
Нека гори тѣка Неда.

ОТЪ СБОРНИКЪ-ТЪ

на

Ивана Х. В. Драгоева.

(Виждь Книж. 21. стр. 243.)

Да се двама поборимы.
Борили сж се малко много,
Тры дны мы и тры ношы,
Никой неможилъ да навие.
Тогази се оплашилъ Нано,
Нано млада воевода,
Чи щего Черньо навие,
Черньо ми Ямболскій борачъ.
Нано сестри си думаше:
Милице моя сестрице.
Я Милице дръпни,
Та ми ножче извади,
Ножче люто ханджарче,
Чи одрежи одрежи, на Черньо
Пехливанъ привзжть-а (учкура)
Да му калцы ты паднжтъ
Да си Черня навийж;
А Милица, Милица
Нѣгова сестрица,
Не одрѣза Черньова привзжтъ,
Най одрѣза братова си,
Та му калцы ти (гащи ти) паднахъ.
Тогази се Нано Богу помоли:
Божнеде милій Господи,
Я ми Боже помогни,
Да си Черня навийж,
Чи ще ти Боже дарижъ,
На ново село мѣнастиръ,
На ново село мѣнастиръ,
Ща крѣстопжтъ отъ изворче.

Господь му молбѣ чу,
И му помогна,
Та си Черня дорамена издигна
И го въ земѣ поржти.
Тогазы Нано стана,
Та си Милицѣ олови,
Милицѣ нѣговѣ сестрицѣ,
За нѣйнѣ русѣ косицѣ,
Кѣсѣ по кѣсѣ ѣ сечеше,
По драки (по клонове) ѣ качеше
Качеше и думаше,
Яждте гарвани и орли,
На моя сестрица бѣдо месо,
(Подслушена отъ Велика Д. въ Шумень).

Стано Станке Станболѣ гюлю,
Едирненинѣ башѣ Дилбери.
Баша ти има воловничкѣ
Ты си Байну любовничкѣ.
Стано Станке Станболѣ гюлю,
Едирненинѣ башѣ Дилбери,
Баша ти има воденичкѣ,
Ты си байну годеничкѣ.
Стано Станке, Станболѣ гюлю,
Едирненинѣ башѣ Дилбери.
Баша ти има дългѣ вилѣ,
Ты си байну твърдѣ милѣ.
Стано Станке, Станболѣ гюлю,
Едирненинѣ башѣ Дилбери.
Баша ти има сивѣ коткѣ,
Ты си байну твърдѣ кротка.
Станко Станке, Станболѣ гюлю,
Едирненинѣ Башѣ Дилбери
Баша ти има новѣ тѣсла,
Ты си байну сама дошла.
Стано Станке, Станболѣ гюлю,
Едирненинѣ башѣ Дилбери.
Баша ти има купѣ сено,
Купа та му се е пребрнала
Ты байна прѣгърнала
(Подслушена отъ хоро-то въ село
Тафшанѣ-Тепе).

ОТЪ СБОРНИКЪ-ТЪ
на
Стойна попъ Андреева Робовскаю.

Песнь. I.

Іоаннъ детето.

Іоване, галено дете!
Іована майка галила,
Пресно го млеко хранила,
Ройно го вино поила:
Расти ми расти Іоване,
Да си та Майка ожени,
Да си се съ тебе радва,

Пльсьнь. II.

Ученъ.

Тодоре ле, младо юначе!
Училъ Тодоръ дребно книже,
Дребно книже ситно писмо,
Училъ, училъ; та научилъ.

Съвременна лѣтопись.

— 0 —

ПОЛИТИЧЕСКИЙ ДНЕВНИКЪ.

Въ Франца вѣнкашна-та политика праздиува; вси-ти членове у вѣстници-ти ся залягать за икономія: уголъмяване на Паризь, съставяне на касса за общи съзижданія, нарежбы за мясаре-ти, хлѣбаре-ти и др. т. Вѣстници-ти ся оплаквать за нѣманіе новины.

Французско-то управление приема наскоро върж мѣркж заради търговія-та на жита-та. То иска за голѣмы-ты мѣста, дѣто има много народъ, да не гы оставятъ никогажъ безъ потрѣбны-ты за живѣяне, та шестдесеты-ты главни града трѣба да имжъ натрупанж хранж за три мѣсяца.

Піемонтъ споредъ Франца напраща още по-добрь. Управление-то задължава ступане-ты на храна да държатъ много стока въ житници-ти, и послѣ всякому за потрѣба дава напредъ сребро споредъ нейна-та стойность, за да можтъ и да си ъж продавать кога ѱ дойде врѣмя.

Ингилизкий вѣстникъ извѣстява развързване-то на едно голѣмо pytanie, что отколъ залягаше обще-то внимание, pytanie-то за транзита прѣзь срьдовита Америка отъ единъ океанъ до другый океанъ. Парижкий, Лондонский и Вашингтонский кабинети

ся съгласявать да увардять чюждинж-тж на различны-ты пѣтища
что съединявать двѣ-тѣ американскы крайморія; войници отъ три-
тѣ силы ще бжднѣжтъ по тыя мѣста за държаніе-то на той зговоръ.

Въ Австрія готвять главны прѣобразованія у высокій [от-
дѣлъ на управленіе-то. Мыслятъ да нареджтъ министерство-то на
новы основы; ще има поѣмъ сега три министра: единъ върху
вѣнкашни-ты дѣла, другъ върху вжтрѣшни-ты и третій върху
касса-та. Говорять да извадятъ исправници-ты и да чюставять вси-
ты области въ отношеніе направо съ управленіе-то.

Избирателны-ты прѣобразованія днесъ сж на редъ тжй въ
Швеція както и въ Англія. Отколѣ обща-та мысль ся оплакваше
противо неравностъ-та, что бѣше ради избора отъ една страна
между гражданицы и търговцы, отъ друга между благородны, свя-
щенники и селчяне. Пытаніе-то ся яви прѣдъ народни-ти съ-
бранія; тыя припознахж, че едно настоятелство отъ много души
трѣбвало е на единъ отдѣлъ, что има на рѣцѣхъ единъ голѣмж честь
отъ обще-то богатство. Единъ законъ направенъ на основы истинно
слободны ся оевяти отъ царь Оскара: избирателна-та пра-
вдина стои споредъ умно наредена-та давань.

Ослобожденіе-то на селчяне-ти заляга всякой день умове-ты
на чловѣци-ти въ Россія. Пишжтъ отъ Варшава, че има за това
голѣмо мърданіе въ западны-ты области и болерци-ти сж без-
покойни за исполненіе-то на нея мърка неизмѣнно опрѣдѣлена отъ
самодържець Александра.

Новины отъ Италія забвѣжвуть нѣкое размиряваніе въ Лом-
бардо-Венеція: градъ Венеція съ свои-ти околности показвать
развиранія, что нѣкои сравнявать съ онизъ, които ся случихж
слѣдъ 1848 л. Все-ти распуснати Австрійскы сълдати ся свик-
вать пакъ, и твърдини ся съжиждать край прѣдѣлы-ты.

Въ Оманда приговарять много, да направять желѣзны пж-

тища за улеснение на търговщина-та.

Французинъ г. Беллій издава книжкжъ что описва неговый строй за прокопа да съедини съ Никарага Атлантическии океанъ съ тихий. Тая мысль, както той пише, е още отъ 1804 л. За иста-та е писалъ и нынѣшній Наполеонъ III въ 1846 л., което описание ся расчю тогасъ по цѣль свѣтъ повѣче-то, че приказва за основание на единъ бѣденъ Цареградъ между две голѣмыя моря.

КНИЖЕВНЫЙ ДНЕВНИКЪ.

8) *Писма за нѣкои-си личности на Бѣларско-то правописаніе. Отъ Гавріила Кръстовича. Писмо II. отъ Майя 1844. За членъ-тъ. (Гл. чясть III. Бѣл. Кнж. II 20. обрз. 184.)*

Българска-та книжина треба наистина да жалѣ доста за толкозъ късно-то издание на речены-ты личности за правописаніе, та ако бѣхжъ ся напечатали на врѣмя-то, тя щяше предобѣлого нѣчто, че Българскы-ты писателие намѣсто да издыривать правила правописанія, както другадъ казахме, ти щяхжъ ги имѣть готовы, та послѣ можяхжъ да ся заловятъ за съчиненіе на нѣкоя книга по-полезна за народа. При всичко това тя пакъ е длѣжна да благодари на вси-ты си чяда, които ѣ принасятъ чтогодъ рано или късно.

Ные прочетохъме тѣхъ личности съ голѣмо вниманіе, което вѣрваме да сж направили и сви-ти Българскы учени, едно да ся улеснимъ нѣкъдѣ въ незнаніе-то си, и друго ако ся намѣряше нѣчто криво да поправимъ спорядъ длѣжность-та, что исполняваме днесъ. Ако и да е реклъ единъ философъ, че *най-лесно-то на свѣта е да учи чловѣкъ друго*, обаче днесъ въ отношеніе на Българскый языкъ, то е най-ячно. Българе-ти имѣють още Акаде-

мический рѣчникъ нито некое първообразно списание, за да може чловѣкъ споредъ тѣхъ да покаже основателны правила другому. За това безъ да ходимъ по-далекъ щемъ приедемъ за нинѣ исты-ты думы отъ г. Кръстовича, что казвать: *и едно-то и друго-то обаче сѣ криви и чюжди 'споредъ свойство-то на чисто-Българскый языкъ* (Гл. часть III. Н 21. обр. 209): това е наше-то едничко прибѣжище.

Тѣй въ 110 й образъ чловѣкъ прочита: » Прѣди да свършѣхъ
« съ членъ-тъ, не е безмѣстно, сѣкамъ, да приложѣ и това че, за
« да избѣгнемъ колко годъ укореніе-то що правятъ нѣкои си на
« языкъ-тъ ни, че бывалъ грубъ и стропотенъ отъ употребленіе-
« то на членъ-тъ *та, та, то, ти*, и за да го устроимъ напѣсти-
« нѣ по мягкъ и по гладкъ безъ да му отнесемъ точность-тъ и
« опредѣлительность-тъ кожд-то му дава членъ-тъ, доброе кога
« существенно нѣкое имя сѣ предварява отъ двѣ или по много
« прилагателны или причастія тогожде рода и числа на кои-то сич-
« кы-ты обычайно сѣ прилага членъ да употреблявамы за сичкы-
« ты само единъ членъ, кого-то да полагамы слѣдъ найпоследно-
« то отъ тыя прилагателны или причастія. На пр. вмѣсто *чело-
« вѣколюбивити, милостивити и даровити-ти царіе*, да пи-
« шемъ *человѣколюбиви, даровити и милостивити царіе*; *вм.*
« *красна-та, добродѣтелна-та и великопѣнна-та царица*, -
« *красна, добродѣтелна и великопѣнна-та царица*; *вм.* *высо-
« ко-то плодовито-то и приснозелено-то древо-высоко, плодо-
« вито и приснозелено-то древо*; *вм.* *блажени-ти и благосло-
« вени-ти Христови ученици*; — *лажени и благословенни-ти*
« *Христови* и проч. Сѣки види че той зи » самый членъ отно-
« сящій сѣ вообще на сичкы-ты преди него прилагателны, върши
« работѣ като че быхъ сичкы-ти имали членъ и въ исто-то врѣмъ
« скасява, оглажда и ослаждава слово-то безъ да го повреди никой.»

По свойство-то на Българскій языкъ, кога нарицателно-то е натоварено съ нѣколко прилагателны, то ставица-та ся прилага само на първо-то отъ тѣхъ, а не на послѣднѣе-то, както ся види отъ тѣя примѣри:

Българскій, народенъ и различенъ языкъ може да стане е-динъ всеобщъ.

Котленска-та, планинска, быстра и студена вода е добра за пиене
Высоко-то, зелено и кычясто дърво държи добръ сѣнкъ.

Милостиви-ти, честити и даровити царѣ ся грижътъ за народа.

Селскы-ты, тънky, высокы, бѣли и чървени хубави момы пѣхътъ
Хубавы-ты, малкы и чисты дѣтца сж една радость.

Зачто членъ-тъ кога ся постави на най-послѣднѣе-то прилагателно, другы-ты прѣди него оставать както несъщественны. И самый г. Кръстовичъ въ 311-й образъ пишеть: *въ нашето ново-Българско правописание*: кога спорядъ тѣхъ трѣбаше да речътъ: *въ наше ново-Българско-то правописание*. Друго е кога прилагателны-ты имевъ сж притяжателны, тогасъ си задържывать вси-ты ставицъ-тъ, както: Французско-то, Ингелиско-то, Австрійско-то и Турско-то управления сж сговорны да си помагать, т. е. както да стои: Французско-то управление, Ингелизско-то управление и др. т. Тукъ нѣкой за да отбѣгне членове-ты отъ всяко прилагателно може да рече: управления-та Французско, Ингелизско, Австрійско и Турско направихъ сговоръ по между си.

Споредъ подобны правила г. Кръстовичъ можяхъ да кажеть въ 214-й образъ: *Така надежи ся зовхътъ оныя окончания на склоняемы-тырѣчи, сир. на имена, мѣстоименія, прилагателны, членовы и прѣмѣстїя, които освенъ родъ и число, пока-*

звать други нѣкои отношенія; и съ тоякъ начинъ въ четыре реда да ся отървать отъ седемъ члена.

Най-послѣ въ 167-й образъ пишеть: *усечены-ты прилагательны, Добровскій помѣщическы и по правомы называва неопредѣлни, а неусечены-тъ живнува опредѣлены* и т. п. Спорядъ това изреченіе не трѣбаше ли да ся пише *святый*, на мѣсто *святыхъ*? кога-то прилагателно е ставало отъ *свят оный*—*святный*—*святый*; че на прилагателно *святыхъ* ся натрупва членъ врѣзь членъ: единъ отъ скратено мѣстоименіе *оный* и другъ отъ — *той*.

Много ся надѣяхме, че г. Кръстовичъ отпреди петнадесать години трѣбваше да сѣ промѣни нѣчто-си отъ тѣхъ мѣчности на Българско-то правописаніе, обаче тѣи мыслятъ все сѣще-то както ся види отъ писмо-то имъ къмъ настоятелство-то (Гл. Кнж. 16. обр. 311.), дѣто имать и унодобено едно отъ правилата на 1844 лѣто за 1858 година; тѣи казвать: » предавамъ ви » за напечатаніе въ *достопохвалны и многополезны-ты Българскы Книжици* »; (тукъ незнаемъ зашто е членъ-тъ на срдѣне-то прилагателно); на мѣсто по-право-то: » прѣдавамъ ви » (вамъ) за напечатаніе въ *достопохвалны-ты и многополезны Българскы Книжици*. «

Вѣрваме, че г. Кръстовичъ като познавать по-добрѣ отъ всякого другыго ползы-ты на Българе-ти, все щѣ намѣратъ врѣмя, изъ между голѣмы-ты си залягванія, да напишеть [нѣщичко добро за тѣхъ, още повыше кога нынѣ сѣ отворени листовети на Българскы-ты Книжицы] за подобны работы, които Българе-ти малкы и голѣмы щѣ пріемать съ голѣма радость.

К Н И Г И

*кои-то ся сж печятали въ Печатницѣ-тъ
ни и ся намирътъ за продажбѣ :*

СКРАТЕНІЕ на ТУРСКА-ТА ИСТОРИЯ преведена, попълнена и издадена отъ П. Р. Славейкова. — 8ка 68 стр. Цѣна ... 1 дванеѣтъ.

КРАТКА СВЯЩЕННА ИСТОРИЯ преведена отъ Архимандрита Партенія Зографскій. 8ка 120 стран. Цѣна 5 гр.

ЦВѢТОСТЪБРАНІЕ (Славян Христоматія) Старо-Българскаго языка издадена отъ Никифора П. Константинова. гол. 8ка 200 стр. Цѣна 8 гр.

Учебни книжки за дѣца-та, наредени и издадени отъ П. Р. Славейкова :

КНИЖКА I. БУКВАРЬ 8ка 16 стр. Цѣна 1 гр.

КНИЖКА II. СВЯЩЕННА ИСТОРИЯ.

КРАТКА ВСЕОБЩА ИСТОРИЯ отъ Йоакима Груева. гол. 8ка стр. 222. Цѣна 16 гр.

ЕЛЕКТРИЧЕСКИ ТЕЛЕГРАФЪ преведенъ отъ французски отъ Хр. Ваклидова. Издаденъ отъ Пантели Г. Кисимова. 8ка 64 стр.

БЛАГОНРАВІЕ преведено отъ Французски отъ Хр. Ваклидова. Издадено отъ Д. Добровича и Г. Василева за полжъ-тъ на Българскѣ-тъ Книжнина. гол. 8ка 48 стр. Цѣна 2 гр.

ПЪРВА ХРАНА преведена отъ И. П. Чичовъ. гол. 8ка 168 стр. Цѣна 16 гр.

ЖИТИЕ и ЧЮДЕСА Святаго и Славнаго Пророка Ілія преведено отъ Отца Х. Созроція. гол. 8ка стр. 35.

НАЧАЛНОЕ УЧЕНІЕ за дѣца-та отъ Арх. Партенія. гол. 8ка 40 стран. Цѣна 2 гроша.

СМЕТНИЦА отъ Кънчя Кесарева.

НАРЪЧНА ЧИСЛИТЕЛНИЦА преведена отъ Н. Богданова, а поправена и издадена отъ Ив. Найденова.

Подъ печать :

БУКВЕНИЦА СЛАВЕНСКА отъ Хр. К. Сичанъ Николова.

ФРАНЦУШКО-БЪЛГАРСКИ РАЗГОВОРЪ отъ Ив. Найденова.

АЛГЕБРА преведена отъ Фран. отъ Хр. Ваклидова.

ГЕОМЕТРИЯ преведена отъ Фран. отъ Хр. Ваклидова.

МѢСЯЦОСЛОВЪ за 1859 отъ Българска-та Книжнина.

ЦВѢТОПОСНО-ТО ПАНЕРЧЕ Нравствена Повѣсть преведена и издадена отъ Х. М. Пашова и Ат. Г. Синова.

СКАЗАНИЕ за Св. Димитрия Басарбовскаго отъ Арх. Натаназия Стояновича.

Отвзънши книжи за продажбѣ :

БЪЛГАРСКА ГЪСЛЯ издадена отъ С. Зафировъ и Ц. Желева.

Цѣна 4 гр.

ТЪРГОВЕСКО РЪКОВОДСТВО издадено отъ Бр. Хамаджиеви.

Цѣна... .. Цѣна 1 пенни.

Подписка-та за спомоществование-
то на Български-ти Книжици и
на Българ. Книжничъ приѣма ся
отъ тѣѣ лица:

Отъ Настоѣтели-ти на БЪЛГАРСКИ-ТИ КНИЖИЦИ
Г. Г. К. Мариновича и К. В. Славчевича въ Цариградъ.

Отъ Г. Пантели Х. Г. Кисимова въ Тръново.

- • Т. Х. Бойчова въ Шуменъ.
- • Братіѣ Х. Петкови въ Русчукъ.
- • Сав. І. Гамзовенова въ Видинъ.
- • Радіа Теодорова въ Силистрѣ.
- • Братіѣ Георгиевичъ въ Варѣ.
- • А. Н. Караканъ въ Свищовъ.
- • Димитра Трайкова въ Софіѣ.
- • Господина Данчева въ Сливенъ.
- • Ст. Арнаудова и сынъ въ Габрово.
- • Георги Карловскій въ Тулча.
- • Нешия Х. Матеѣва въ Едрене.
- • Доктора С. І. Чомакова въ Пловдивъ.
- • Ст. Груйоглу въ Казанлъкъ.
- • Иванча Стоѣанова въ Ескѣ-Заарѣ.
- • Христодула Чорбаджи въ Хаскѣ.
- • Д. Х. Тулева въ Калюферъ.
- • Братіѣ Х. Гюрови въ Самоковъ.
- • Дим. Янакѣва въ Дупница.
- • Кара-Никола Ангелова. Въ Т. Пазарджикъ.
- • К. Фотинова въ Смирнѣ.
- • Хр. Георгиева въ Букурещъ.
- • Мих. Поповича въ Ибраѣла.
- • М. и А. Авраамовича въ Гюргево.
- • Евлогіѣ Георгиева въ Галацъ.
- • Отца Архимандрита Наѣанаѣла Стоѣановича Начал-
ника на Добровецкѣ-тъ мѣнастиръ въ Янь.
- • Г. Шопова въ Измаѣлъ.
- • Николаѣ Хр. Палаузова и Ст. Тошковича въ Одессѣ.
- • Ат. Михайлова въ Виѣннѣ.